

﴿﴾ فهرست كتاب ﴿﴾

- صفحه
- ۲ خطبة كتاب ، جبروت و ماكوتك معناری
- ۳ خطبة كتاب و دیباجة كتابك تعریفاری
- ۳ لاهوت ایله ناسوتك معناری
- ۴ طالب معرفت اولنلرنی ملیلر ایله فیلسوفلره و ملیلری متکلملره ایله صوفیلره و فیلسوفلری ده مشائیر ایله اشراقیلره تقدی می
- ۵ حکمت قدیمه نظریه ایله حکمت جدیده حسیه نك و حکمیلر بله حدیلر و مادیلر و سوفسطائیلرک بر بندن فرق و تمیزلری، زمانك تبدیلی ایله علم کلامك تبدیلی، و قدما ایله متأخرلرک علم کلاماری
- ۶ كتابك بش جزء اوزرینه ترتینك وجهی
- ۷ (مقدمه) نك لغوی عرفی معنایی و مراد اولان مستاسی، مقدمه دن (بحث اول) علم کلامك تعریفاری
- ۸ دین الهی ایله دین جعلی، دین طبیعی نك بیانی، و متفکر ك ردی
- ۹ مقدمه دن (بحث ثانی) علم کلامك موضوعی
- ۱۰ (بحث ثالث) علم کلامك غایی
- ۱۱ (بحث رابع) علم ، نظر ، دلیل بحثاری

- حیفه
- ۱۱ (علمك تعريفلى ايله تصور و تصدیقه، ضرورى و نظرى به تقسیملىرى)
- ۱۲ قضایای ضروریه نك انواعی و اولیانك تعریفی و غیره نك معناسی .
- ۱۳ مشاهدات و قسملىرى، حیات و جدانیات ايله حسیاتك حقیقیه و حکمیة قسملىرى،
- ۱۴ حدسیات و حدسك معناسی و نظردن فرقی
- ۱۵ وهمیات حسیه ايله وهمیات عقلیه نك فرقی
- ۱۶ (نظرك حقیقتی، تصوری و تصدیقی به) صحیح و فاسده تقسیملىرى
- ۱۷ نظر صحیحك حکمی، سمنیه نك حکملىرك حسیلرك مخالفتلىرى و ردلىرى
- ۱۹ حسیلرك نظریة تكون و قانون تکملىرى نك بیان فسادی
- ۲۰ معرفة اللهده نظرك حکمی، و واجب مطلق ايله واجب مقیدك بیانی
- ۲۱ (دلیلك تعريفلىرى، و لزوم ايله توصلك معنالىرى)
- ۲۱ دلیلك (انی) ايله (لمی) قسملىرى به تقسیمى
- ۲۳ دلیلك قیاس، استقراء تمثیله تقسیمى
- ۲۴ عقلی نقلی به تقسیمى
- ۲۵ طرق استدلالدن دوران و عدم وجدان طریقلىرى نك حکمی
- ۲۶ مقدمه دن (بحث خامس) معلومك تعریفی، و متکلملره کوره تقسیمى
- ۲۶ مجرداتی نقی ایدنلر ايله اثبات ایدنلرك دلیللرى
- ۲۷ معلومك حکملىره کوره تقسیمى
- ۲۷ مجرداتك جوهر، و قوای مادیه نك عرض قسمندن اولمى
- (معلومك مادیلره کوره تقسیمى و موجود قسمك ماده ايله مادیاته
- ۲۸ انحصارى وردى

- ۲۹ معلومك معدوم قسمنى تمتع ايله معدوم ممكنه تقسيمى
- ۳۰ وجود، ذات موجودك عبنى ويا غيرى اولمى بحثى
- ۳۰ ماهيات ممكنه نك اقسامى ومجهول اولماسى
- (قدیم ذاتی ، قدیم زمانی ، و ممکنلردن حکمانك قدیم زمانی زعم
۳۱) ابتدکلرینك ردی
- (حادث ذاتی حادث زمانی
۳۲)
- (واجب ذاتی ، واجب زمانی ، وجوب ذاتینك معناسى
۳۲)
- (ممکن امکان خاص امکان عام معنارى ، ممکنك احکامى
۳۳)
- (عرضك متکلملره طبیعلره حکملره کوره تقسیمى
۳۴)
- (عرضك (کم) مقولهسى ، و عرضك نسبى و غیر نسبى قسملرینه تقسیمى
۳۵)
- (زمانك متکلملره حکملره کوره تعریفى و مقوله کم اقساميله
۳۶)
- موجودات خارجیدن اولماسى و غلاطه طبیعیه نك ردی
- (مقوله کیف و تقسیمى
۳۷)
- کیفیات لمبیه ، و اصولندن حرارت و برودتک تعریفلری و احکامى
۳۸)
- کیفیات بصریه ، اصولندن ضیا ، ولونك تعریفلری و احکامى
۴۰)
- کیفیات سمعیه ، اصولنده صوت ايله حرورفك تعریفلری و احکامى
۴۲)
- کیفیات ذوقیه ، کیفیات شمیه
۴۴)
- (مقوله کیفك انواعندن کیفیات نفسیه
۴۴)
- حیات ، و شرطى اولان مزاج نوعى حیوانى ، و روح حیوانى
۴۵)
- علمك تعریفلری و احساس و تخیل و توهم و تعقل قسملرینه تقسیمى
۴۷)
- کیفیات نفسیه دن ارادت ، قدرت
۴۹)

- ۵۱ کیفیات کیمہ ، کیفیات استعدادیہ و تقسیماری
- ۵۲ مقولہٴ (این) و مکانک تعریفاری
- ۵۳ حرکت و سکونک تعریفاری ، حرکتک تقسیماری
- ۵۵ حرکتک طبیعیہ کورہ اجسام طبیعیہ بہ لزومی ، عدم انفکاک
- ۵۶ (متی ، وضع ، ملک) مقولہلری
- ۵۷ (اضافت) مقولہسی تقدم و تأخرک انواعی
- ۶۰ (فعل ، انفعال) مقولہلری
- ۶۰ (قوت) تعریفی ، و مادہ و مجردہ قسملرینہ تقسیمی
- ۶۲ (قوۃ جاذبہ ، قوۃ دافعہ)
- ۶۴ (قوۃ الکتریقیہ) رعد و برق و صاعقہ
- ۶۶ قوتک افعال و آثارینہ نسبتک عادہ اولی
- ۶۷ عرضک احوال و احکامی ، حدودک بیانی
- ۶۹ (جوہر) ک متکلملرہ حکیملرہ طبیعیلرہ کورہ تقسیمی
- ۷۰ (قوت) و حدودی
- ۷۱ (مادہ) و حدودی
- ۷۵ (جسم) و خواصی
- ۷۷ (غازیہ ، مابعہ ، صلیبہ قسملرینہ تقسیمی
(بسیط و مرکبہ قسملرینہ تقسیمی
- ۷۸ (اجسام بسیطہ) نک اقسامی
(اجسام فلکیہ) قدامتک اثباتی ، متأخرلرک نفی ایتمی
- (اہل ہیئتک متأخرلرندن و علماء اسلامدن بعضارینک کتب مقدسہ دہ
وارد اولان (سماء و سبع سموات) ی تفسیر و توجیہلری
- ۸۰

- ۸۶ (اجسام کوكبيه) نك سياره ثابته قسملرينه تقسيمى
(سياره لر) ك عددى واحكامى
- ۸۸ مركز عالم (شمس) احوال واحكامى
- ۹۰ (ارض) ك احوال واحكامى
- ۹۲ (قمر) ك احوال واحكامى
- ۹۴ قمر ك خسوفى وشمسك كسوفى
- ۹۶ كواكب ذوات اذنان
- ۹۷ (كواكب ثابته) اقدار و سرايى و برجلىرى
- ۹۹ كواكبك حدودى
- ۱۰۰ اجسام بسيطه (عنصرىه) و اقسامى و انواع واحكامى
(مولدالموضه ، مولدالماء ، آزوت ، غربون ، فسفور) عنصرلرينك
۱۰۱ احكامى
- ۱۰۲ عناصرك حدودلرينك اثبات و بيانى
- ۱۰۶ (اجسام مركبه) و تقسيمى ، مزاجك ، نفسك معاللىرى
- ۱۰۷ (اجسام مركبه غير مزاجيه) و انواعى
- ۱۰۹ شهابلر ، حجر سماويلر
- ۱۱۰ (اجسام مركبه مزاجيه غير نفسيه) معدنلر و انواعى
- ۱۱۱ (اجسام مركبه مزاجيه نفسيه) دن نباتلر و اقسامى
- ۱۱۸ (اجسام مركبه مزاجيه نفسيه) حيوانلر و قواى مدركه لرى
- ۱۱۸ حواس خمسۀ ظاهره
- ۱۱۲ حواس خمسۀ باطنه

۱۲۳ قوای محرکه نك قسملری باعثه، فاعله، و باعثه نك قسملری شهوانیه غضبیه

۱۲۵ (انسان) نفس انسانیه، قوه عاقله، ومدار تکلیف

۱۲۶ نوع انسانده مادیلرک زعملرینک ردی

۱۲۹ حقیقت انسانیه بی بیانده بعض اهل حکمت و معرفتک قوی

۱۳۱ اجسامک احکام واحوالی

۱۳۳ ابعاد، فضانک تناهی یا خود عدم تناهیسی بحثلری

۱۳۵ قدمانک تناهی ابعادی اثباتده برهانلری

۱۳۷ متأخرلرک عدم تناهی ابعاده دلیللری

۱۳۷ قدمانک برهانلرینه متأخرلرک طعنی

۱۳۹ (نفوس) مجرده، نفوس ماده

۱۴۰ نفوس مجرده نك تقسیمی

۱۴۱ غلات طبیعیه نك مطلق نفوسی نفی وانکارلری وردلری

۱۴۰ حقیقت روحک دبنده فنده بیلنه مامسی

۱۴۳ نفوسک احکامی

۱۵۰ (عقول) بحثلری، حکیملرک اثباتی، متکلملرک نفیی

۱۵۱ ملائکه کرام ایله طائفه جنک اثباتی

۱۵۳ (تنبیه) مقدمه دن خلاصه

۱۵۵ (رکن اول) الهیات

۱۵۵ (فصل اول) اثبات واجب، امکان وحدوث طریقلری

۱۵۶ متکلملر ایله حکیملرک امکان وحدوث معنلرنده اختلافلری

۱۶۰ اثبات واجبده انبیاء، اصفیاء طریق

- ١٦٢ اثبات واجبه مخالفمك بالكثر طبيعيلردن ماديلر دهريلر اولديغى
- ١٦٦ ماديلرك نفى صانعه قوللرى، شهبلىرى
- ١٦٨ ماديلرك قوللرينك درت وجهيله ردى
- ١٧٤ موحدلرايله ملحدلرك كائنايه نظرلرى، وملحدلرك اسباب الحادلىرى
- ١٧٨ (فصل ثانى) صفات الهيه، وشان الوهيتده جائز وغير جائز اولان امور
- ١٨٠ صفات سلبيه دن (قدم ، بقاء) صفتلرى
- ١٨٠ صفت (وحدانيت) برهان تمناع
- ١٨٣ صفت وحدانيتده مخالفلرئمز
- ١٨٤ مخالفلردن معتزليلرك اهل توحيد، ونصرانييلرك اهل كتاب اولملرينك وجهى
- ١٨٥ (مخالفت للحوادث) صفت سلبيه سى
- ١٨٦ مجسمه، مشبهه طائفه لرى
- ١٨٧ حلول واتحادك معانى وانواعى
- ١٨٨ نصارانك تباين، وحلول واتحادايله قوللرى
- ١٩١ انجيلده عيسايه ابن اطلاقك وجهى
- ١٩٢ غلاة ثبيعه، غلاة متصوفه نك حلول واتحادايله قوللرى
- ١٩٣ صوفيه نك وحدت، وجود قوللرى وبوقولده اهل كلامك كلامارى
- ١٩٥ (صفات ثبوتيه) ودليللرى
- ١٩٨ كيفيت اتصافده حكيملرايله معتزليلرك وكراميلرك واهل سنتك اختلافلرى
- ٢٠١ صفات ثبوتيه نك موجود وذات اوزرينه زائد معنلر اولديغنه

- اهل سنتك دليللرى و مجتلىرى
- ٢٠٤ صفات الهيهي اعتقادده اولى واحوط اولان وجه، صورت
- ٢٠٥ صفت الهيهنك تعلق وعدم تعلق اعتباريله تقسيمى
- ٢٠٦ صفت (حيات) و حيات حقيقه ، حيات ماديه
- ٢٠٦ (علم، سمع، بصر) صفتلرى و صفت علمك كيفيت تعلقى
- ٢٠٧ صفت (قدرت) و معنالى ايله تعلقى
- ٢٠٩ صفت (اراده) و رضائيله امردن فرقى
- ٢١١ صفت (كلام) و نفسى و لفظى به تقسيمى
- ٢٠٣ لفظ قرآنك نفسى و لفظى به اطلاقى
- ٢١٧ قرآن لفظى به حادث اطلاقدن سلفك امتناعنك و خلفك اكرهناك

وجهى

- ٢١٨ صفت (تكوين) ك اثباتى و اشعريلرك ردى
- ٢٢١ (رؤيه الهيه) نك اثباتى
- ٢٢٧ دنياده و رؤياده رؤيه اللهك جوازى
- ٢٢٨ حقيقت ذات الهه علم و احاطه نك عدم و قوعى
- ٢٣٠ و جوب على اللهك ، و تعميل افعال الهك عدم جوازى
- ٢٣١ (فصل ثالث) افعال الهيه
- ٢٣٢ افعال طبيعيه و اختياريه به تقسيمى
- ٢٣٣ خلق افعال عباد فعل الهيسى و دليللرى
- ٢٣٥ خلق افعال عبادده اقوال خمسه
- ٢٣٥ جبريلرك و معتزليلرك قوللرى و ردلرى

۲۳۷ امام اشعرینک مشهورده و تحقیقده قولى
۲۳۸ قاضى و استاد قوللری، و کسب، اختیار جزئی، اراده جزئیہنک
معناری

۲۴۰ قلبه وارد اولان معانی نك مرتبهلری

۲۴۱ امام ماتریدینک قولى

۲۴۳ (هدایت و اضلال بحثلری

۲۴۵ (العلم تابع للمعلوم) قوللرینک تحقیقی

(ایمان، کفر) تحقیقده و مشهورده معناری، و دنیوی، احروی
۲۴۸ احکاملری

۲۵۷ تحقیق و مشهورده اعمال ایماندن جزء اولدینی

۲۵۸ ایمانک زیاده، نقصانی قابل اولدینی

۲۵۸ مرتکب کیره نك مؤمن اولدینی

۲۵۹ مقلدایله صبی عاقلک ایمانلری

۲۶۰ (رزق) بحثی

۲۶۱ (اجل بحثی) طبیعیارک اجلی، طبیعی، اختراعی قسملرینه تقسیمى

۲۶۶ عمرک زیاده، نقصانی قابل اوله مامسى

۲۶۷ (رکن ثانی) نبویات

۲۶۸ (فصل اول) نبوتک معناسی و اثباتی و حکمی

۲۶۸ نبوتله رسالتک معناری و فرقلری

۲۶۹ نبوتک عقلده امکانک بیانی

۲۷۰ حکیملرک قدماء و متأخرلرینک عندنده بمث انبیانک وجوبی

- ۲۷۳ نبوتك معجزات ايله اثباتى
- ۲۷۴ معجزه نك تعريفى ونبوته وجه دلالتى
- ۲۷۵ معجزه نك سحر وشعبده دن فرق وتميزى
- ۲۷۹ نبوت ، بعث انبيائك حكى
- ۲۸۱ نبوتك وهى اولوب كسى اولمدينى
- ۲۸۱ (فصل ثانى) نبوتك لوازم وشرايطى
- ۲۸۱ لوازم وشرايط نبوتدن (ذكورت)
- ۲۸۲ (لوازم نبوتدن خلقده، اخلاقده، عقلمده، رايده، ناسك اكلى، ونسب وحسيده اشرفى اولمى
- ۲۸۳ لوازم نبوتدن (عصمت)
- ۲۸۴ لوازم نبوتدن (صدق ، امانت)
- ۲۸۴ انبياء حقنده جائز اولان امور
- ۲۸۵ انبياء حقنده جائز اولميان امور
- ۲۸۷ (فصل ثالث) پيغمبر افندمرك نبوتنك خصوصى اثباتى
- ۲۸۷ معجزه لرك ماده، معنويه قسملرينه تقسيمى
- ۲۸۸ ماده قسمنك ده ذاتيه ، حيوانيه ، جماديه قسملرينه تقسيمى
- ۲۸۸ پيغمبر افندمرك مادى معجزه لرى
- ۲۹۶ پيغمبر افندمرك معجزه معنويه لرى قرآن
- ۲۹۸ پيغمبر افندمرك ماده دن بشقه معنوى معجزه ويرلسنك حكمتى
- ۳۰۰ پيغمبر افندمركده شرايط نبوتك اكلىتى

- ۳۰۲ پیغمبر افندمزهك خصائص نبوتی، دینی افضل ادیان اولسی، و باقی
دینلری نسخ ایتمسی
- ۳۰۵ خصائص نبوتارندن اسراء و معراج خصیصلری
- ۳۰۶ کیفیت معراجده سلف و خالفك اختلافی، اختلاف مذکورك توجیهی
- ۳۰۸ معراجده صوفیهك قولی، و انسلاخك معناسی
- ۳۱۲ انسلاخك مانیتیزم حالی اولدینی
- ۳۱۲ (ولایت) بحثی، اولیانك کرامتی، و ولیدن تکالفك عدم سقوطی
- ۳۱۲ افضل اولیاء، انبیادن صکره ابوبکر، صکره الی اخره
- ۳۱۵ صحابه کرام انبیادن صکره ناسك خیرایسی اوللری، و اصحابك فضائلی
- ۳۱۷ شعائر اهل سنت، تلاماتی
- ۳۱۸ (رکن ناک) سمعیات
- ۳۱۹ (فصل اول) احوال برزح، و اهلینك تنعیم و تعذیبی
- ۳۲۰ حکیملرایله طبیعیلرک، و معتزله و شیعهدن بعضلرینك، احوال برزخده
قوللری و ردلری
- ۳۲۳ اهل برزخك تنعیم و تعذیبلرینك کیفیتی
- ۳۲۶ قبرده سؤال اولنمیانلر
- ۳۲۸ (فصل ثانی) احوال اخرت، حشر، بعث بعدالموت
- ۳۳۲ حکیملرک، طبیعیلرک قوللرینك ردی
- ۳۳۷ حیوانانك حشری
- ۳۳۸ احوال آخرتدن (ایته کتاب) دفاتر اعمال و صورتی
- ۳۳۰ (میزان) و صورتی، وزن اعمال و کیفیتی
- ۳۴۱ (حساب) و حکمتی

۳۴۲ (شفاعت) و انواعی

۳۴۴ (جنت و جهنم)

۳۴۶ جتده (کوثر) و جهنمده (صراط)

۳۴۸ قیامتک احوال و شدائی

۳۴۹ قیامتک علامات صغری و کبراسی

۳۵۲ خروج دجال ، نزول عیسی علیه السلام

۳۵۵ یاجوج ماجوج ، بنی اصفر

۳۸۰ (خانه) امامت کبری ، خلافت بختلری

۳۶۱ امامتک تعریفی

۳۶۳ خلافت کامله ، و حقیقیه به و صوریه به انقاسی

۳۶۳ امویه، عباسیه و سائره کبی امراء اسلامیہ تک امارت لری تک خلافت صوریه
اولدینی

۳۶۴ بیعتله امام نصب تک دینده و جوبی

۳۶۵ (امامت و خلافتک شرائطی

امام، خلیفه اهل اسلامه بیعت و محبتک شرعی، و او امرینه اطاعتک

دینده و جوبی

علم هیئتله کتب مقدسه اراسنده کی ظاهری خلافتک توجیه و توفیقی

حقتده برسالده کتبه علاوه اولمشدر،

تفیح الکلام فی عقائد اہل الاسلام

لعبد اللطیف الخربوتی

(معلم علم الکلام فی دار الفنون العثمانيہ)

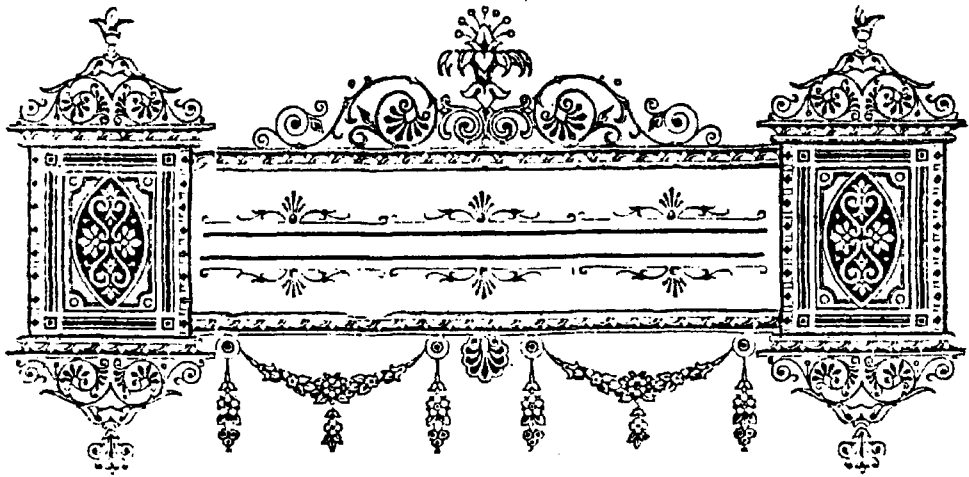
(و فی مدرسۃ الواعظین)

ترجمہ ابضاحتیہ برابر ایکنجی دفعہ طبع و تمثیل قلمشدر

ارمذ کورک مرحقی صاحبہ غاندر. مہرسز نسخہ ساز ساختہ در.

در سعادت — مجم استقبال مطبعہ سی

۱۳۳۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي تقدرت عن الاشباه والامثال ذاته ، و تزهدت عن التغير والزوال صفاته ، و تلاثت على الموجودات انوار جبروته ، و تهلت في الكائنات آثار ملكوته ، (١) و تحيرت الافهام في كبرياء ذاته ، و تولت الاوهام في بقاء صفاته ، (٢) فسبحان من دل على ذاته قوام مخلوقاته .

(ايضاحات) (١) تهلل ، استهلال كفي رفع صوت معنسانه در . صبي بدايت ولادتنه رفع صوت ايدنجه (استهل الصبي) دنيلور ، (جبروت) جبردن (ملكوت) دخي ملكدن مبالغه صيفه لريدر (انوار جبروته) انوار قدرت بالمغه سي ، (انار ملكوته) ده آثار تصرفات كامله سي ديتمكدر ، بو فقره لرده ذات الهه و مطلق صفاته ، صفات سلبيه و صفات ثبوتيه سنه اشارت ، و علم كلامده موضوع بحث اولان مقصوده ايماء ايله براعت استهلاله رعابت ايدلمشدر .

(٢) (توله ، وله) دنندر (وله) عشق و كمال و جددن حاصل اولان حيرت معنسانه در . بو فقره لرده ذات الهى معرفت حيرتى موجب اولديغنه اشارتله (رب زدنى تحيراً) حديث شريفنه و صديق اعظمك (المعجز عن درك الادراك ادراك) قولنه تلميح اولمشدر .

و شهد بوحدايته نظام مصنوعاته ، (۳) والصلوة والسلام على نبيه سيدنا محمد الذي هو رحمة ونور منه تعالى للعالمين ، نور العالمين بشمس علمه اليقين ، و بقمر شرعه المبين (۴) وعلى آله واصحابه الذين اشعرونا شعائر الدين ، فصاروا بذلك اساندة الامة وجهابذة اليقين (۵) (اما بعد (۶) فيقول الفقير الى فيض ربه اللاهوتي ، (۷) عبداللطيف اللطفي الحر بوتي ، لما امرت بتدريس

(۳) (قوام) بر شبئك كمال وجهيله حصوليدر . بوقرمر ل ايله ده (قيوم) اسم شريفنه ، اثبات واجب دليلنه و (لو كان فيهما الهة الا الله لفسدتا) قول جليلنه ، دليل توحيديه ، برهان تمانعه ايماء قلنمشدر .

(۴) بوقرمر لوده دخي (وما ارسلناك الا رحمة للعالمين) نظم جليلي ايله (قد جاءكم نور) اي محمد صلى الله عليه وسلم (و كتاب مبين) قول شريفنه تلميح و پينمبر افنديمترك ديني ، دين اسلام احكامندن ايمان و توحيد كبي اساس دين اولان احكام اعتقادية اصله يني شمس و فروع اعمال و احكام ظاهرة شرعيه يني دخي قره نشبيه واردر . شمسك علم يقينه و قرك شرع مينه اضافتلى مشبهيك مشبهه اضافتي قيبندندر (بعلمه اليقين كالشمس ، و شرعه المبين كالقمر) تقديرنده در تشبيهه كي حسن و مناسب خفي دكدر . ۳ ده

(۵) (جهابذه) عنبر وزنده اولان (جهبذ) ك جمعيدر . (جهبذ) عالم متبصر معناسنده در محابة كرامك دين مبين اسلامي نقل ايله امته تعليم بيور مه لري فضائل عليه لرندن باشليجه بر فضيلتليدر .

(۶) (اما بعد) كلمه سي ماقبلنده كي خطبة كتاب ايله مابعدنده كي ديباجة كتابي بر برندن فصل و تفريق ايدر و فصل خطاب نامي و بر بلور ، خطبة كتاب (كلام مشتمل على ثناء لله و ثناء رسوله) ايله و ديباجة كتابده (كلام مشتمل على بيان سبب التأليف) ايله تعريف اولنور (اما بعد) ايله ابتدا تكلم ايدن حضرت داود اولديني (و اتيناهم الحكم و فصل الخطاب) نظم جليلي ايله اشارت بيورلديني سرويدر . و پينمبر افنديمترك اطرافه بعث و ارسال بيور . دقلى نامه سعادت لرنده (اما بعد) كلمه سي مذكور بولنديني جهته له ذكرى مسنون و مستحيدر .

(۷) ناسدن (ناسوت) كبي اله دن (لاهوت) دخي مبالغه صيفه سيدر

علم الكلام في دارالفتون العثمانية ، بمرکز السلطنة الاسلامية ، حاولت كتاباً جامعاً لاصول عقائدالدين ، كافياً فيرد المبتدعين المعاندين ، كافلاً لطرده المعاصرين من الملحددين ، ولم اجد ذلك في كتب المتقدمين ، من علماء اهل السنة من المتكلمين ، (٨) فان كتبهم قد انحصرت على ماوجب عليهم ، من رد ماحدث في عصرهم ، من بدع الشرق الضالة الاسلامية ، ومن بواطل الفلاسفة القديمة اليونانية ، ولم يوجد فيها الرد لما ظهر في هذا العصر من البدع العديدة ، ومن رندقة الحكمة الحسية الجديدة ، (٩)

تغليب طريقه بتون مخلوقاته عالم ناسوت دنيلديكي كبي مشاكله طريق ايله ذات اله و صفاته دخي عالم لاهوت دينور (اللاهوتي) فيضك صفتيدر . رييسنك بتون موجودله عام و شامل اولان فيض الهيسنه فقير و محتاج بولنان عبد حقير ، و عاجز ديمكدر .

(٨) حقائق اشياي بيلمكه طالب اولنلردن بردين سماوي ايله متدين اولنلرينه (مليلر) و بردين ايله متدين اوليانلرينه (فيلسوفلر) وفيلسوفلردن حقائق اشياي نظر واستدلال طريقه بيلمكه طالب اولانلرينه (مشائيه) ورياضت طريقه بيلمكه طالب اولنلرينه (اشراقيه) دنيلديكي كبي مليلردن دخي حقائق اشياي نظر واستدلال طريقه نحصيله سعي ايدنلرينه (متكاملر) و رياضت و تصفيه قلوب صورتيله بالمجاهده حاصل ايدنلرينه (صوفيه) دنياور . متكاملر بتون مليلردن ، متدينلردن نظر واستدلال طريقه حقائق بيلمكه طالب اولنلره عام و شاملدر و فرق اسلاميه دن اهل سنت علماسيه ده متكاملردندر .

(٩) حكمت . قديمه ، جديده و صفريله و صفلنور و بو ايكي و صفيله ايكي نوع حكمت عند اولنور اراسطو و تاپلررينسك قديم حكمتلرينه حكمت قديمه يونانيه و عصر حاضرده ظاهر و شابع اولان حكمتيه حكمت جديده دنياور . حكمت قديمه نك مطالب حكيمه ليرتي اثبات دلائل عقليه صرفه ايله در مذكور حكمتيه (حكمت عقليه ، حكمت نظريه) اسملري تسميه اولنور ، و علماسنه دخي (فلاسفه) و (عقليون) و حكماء و حكيملر نامي ويريلور ، بونلر عقل ايله

التي وجب علينا قمعها بحاسم الكلام ، نصرته ووقاية لدين الله الاسلام ، فان تدوين الكلام على مقتضى الحال والمقام ، على ما اشار اليه بعض المحققين ، من علماء اهل السنة واليقين ، (١) فيحتمل ذلك على تحريم هذه العجالة ، في اثناء التدريس والمذاكرة ، ذباً عن ديننا الحق وكلامنا الصدق ، وقيمة

فهم واثباتي غير ممكن وياخود عقل ايله عاداته مغاير وانجح قبولي ايمان اعتقاده مفتقر بولنان بتون احكامي رد وخوارق عاداتي ده تاويل ايله عقلي و طبيعي بر شكلده قبول ايدرلر بونلردن بر طائفة خياليه دخي واردركه معنوياتك حقائق خارجيه سني ومادياتك وجود حقيقي سني انكارده بولنورلر بونلره خياليه وطائفة سونسطائيه دنيلور و حكمت جديدة عصره نك مطالب حكيمه لريني اثبات دخي حس و تجربيه مستند اولان دليللر ايله در بو حكمتده (حكمت حسيه ، حكمت ماديه) ناملري ويريلور . حكمت حسيه و حكمت ماديه صاحب لرينه ده (حسيون) و (ماديون) ناملري ويريلور بونلرده مدركاتي حادثات طبيعيه نك دماغه انطباعي تاثيراتندن عبارت قلارلر ومعنوياتي ادراكه مخصوص بر خاصه تميز بولنديغني انكار ايدرلر ووجودي قوت وماديه ارجاع ايله بتون معنوياتي نفي و انكارده بولنورلر . سم ره

(١) محققك بعضيسندن مراد علامه تفتازانيدر . عقائد نسفيه شرحك ديباجه سنده و شرح مقاصدنده پينمبر افنديمزايله صحابه كرامك شرف محبتلري وتابعينك ده قرب عهدلري بركاتيله قلبلري شك وشبهه دن عاري و اعتقادلري زينغ وفساددن بري اولنديغني وعصرلنده عقائد دن بحث وجدال وقوع بولنديغني وعلم كلام تدوين و تأليف اولنديغني و صكره كي عصرلك اوائلنده اهل اسلام متفرق فرقه لره تفرق و آرا لنده عقائدجه بر چوق بدعتلر تحث ايتديكي و فرقه تاجيه اهل سنت علماسي طرفندن فرق ضاله نك بدعت و ضالاتلرندن بحث ايله رد و ابطالنه دينده لزوم كورلديكي جهته علم كلام تدوين و تأليف قلنديغني و بو كلامه قدامه كلامي تسميه اولنديغني و مذكور عصرلك اواخرنده دخي بلاد اسلاميه ده يونان حكمت قديمه سي منتشر اولوب اهل اسلام آراسنده قيل و قالى موجب اولديغني جهته او عصرلك علماسي ده علم كلامه مذكور حكمتي مزج و اصون عقائد اسلاميه ايله تأليفي قابل اولمائلريني رد و ابطال ايتديكيني

الواقعين بالتدليس ، و طعن الطاعنين بالتدليس ، (٢) مع تنقيح اصول عقائدنا الاسلامية ، من الكتب الصحيحة الكلامية ، فصارت بما احتوته انموذجاً لاولى الالباب . في رد الملاحدين المعاصرين على وجه الصواب وسميتها (تنقيح الكلام في عقائد اهل الاسلام) ورتبتها على مقدمة وثلاثة اركان وخاتمة (٣) مستنداً بتوفيق الله الجليل ، وهو حسي ونعم الوكيل .

✽ اما المقدمة ففيها خمسة مباحث (٤) ✽

(البحث الاول في تعريف علم الكلام وهو عند القدماء علم باحث عن

وبوالاته متأخر لر كلامي تسميه قلنديغني ذكر ايله ايجاب حال وزمانه كوره علم كلاك تدوين و تأليف اولنديغنه علامه مشاراليه اشارت ايتشدر .

(٢) (عجالة) ذبابه وزنده عجله ايله يابيلان شيدر (وقيمه) اوغراشمق وعواشمق معناسنه اولان وقع مصدرندن اسمدر صواش تميم اولنور (تدليس) حيله و خده معناسنه اولان دلس دن مأخوذ مصدردر (تليس) دخي قاريشديره رق شهبده براقق معناسنه در دين مابين اسلامده مخالفليميزدن بوكتابده باشليجه ردلري التزام اولماز غلاة طبيعيه ، ماديه وغلاة شيعه وغلاة متصوفه ونصا رانك كلاملرنده كه تدليسات وتليسات كلاملينك ردی بچئنده كوريله جكدر .

(٣) بوكتابده مذکور اولان يا علم كلامك مسائل ومقاصدي وياخود مسائل ومقاصدينه شروعك متوقف اولديني ومسائل ومقاصديني اثباتك متملق بولنديني اموردر ، مسائل ومقاصدي دخي اثبات واجب وصفاني ودياده كي افعالي كبي مسائل الهيه واثبات نبوت واوصاف لازمه سي كبي مسائل نبويه و آخرتده كي افعال الهيه كبي مسائل سمعيه منقسمدر ، برده امامت بچئي لاحقه صورتياه كتب كلايهده مسائل كلاميه الخاق ايدلشدر ، مقاصده شروعك توقف ومقاصدي اثبات وبيانك تعلق ايتديكي امور مقدمه ومقاصد دن مسائل الهيه ركن اولده ومسائل نبويه ركن ثانيده ومسائل سمعيه ركن ثالثه وامامت بچئي دخي خاتمه ذكر وايتان اولتمش بوكتاب بر مقدمه واوچ ركن برخاتمه اوزرينه ترتيب قلنمشدر .

(٤) مقدمه لغته (تقدم) معناسنه اولان (قدم) لازم دن اسم فاعل وامور

ذات الله تعالى من حيث صفاته وافعاله المتعلقة بالمبدأ والمعاد على قانون الاسلام (٥) وعند المتأخرين علم باحث عن احوال المعلوم من حيث يعرف بها العقائد الدينية عن ادلتها اليقينية ، والمراد بالعقائد ما يقصد به نفس اعتقاده من الاحكام دون العمل به مثل قولنا لله موجود ، واحدا لا شريك له ، عالم ، قادر ، سميع بصير ، خالق للكائنات ومرسل الرسل الى البشر ومنزل الكتب الهم . ومحى الاموات (٦) ، والمراد بالدينية المنسوبة الى دين سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم . والدين وضع الهى سائق لذوى العقول

مقدمه معناسنه در . مقدمه ، مؤخره ، قلب ، يمينه ، يسره بش طائفيه منقسم اولان وخميس نامى ويريلان جيشك اقسامندن مؤخره قسمى طائفة متأخره معناسنه اولى مقدمه قسك دخى مقدمه معناسنه اولدينى و (قدم) لازمندن مأخوذ يواندينى تأييد ايدر . عرفده دخى مقدمه (مايتوقف عليه الشرع فى العلم) برده (طائفة من المسائل قدمت امام المقصود لارتباطه بها) معنارينه اطلاق اولنور . برنجيسنه مقدمه علم واىكنجيسنه مقدمه كتاب دينور . مقدمه دن بوراده عموم مجاز طريقيله هرايكى عرفى معناسى مقصود در (مقدمه علم) علمك تعريفى وموضوعى وغايتى بولنان اوج اسردن و (مقدمه كتاب) دخى جميع علومه عام وشامل اولان علم نظر دلايل ايله برده بالكز علم كلامه مخصوص بولنان معلوم واقسامى ايكى اسردن عبارتدر امور خمسة مذكوره دن هر برسى برنجشده ايراد اولنش مقدمه بش بحث قلنمشدر .

(٥) علم كلام كبرى حكمت وفلسفه نك الهياتنه دخى صفات وافعالى اعتباريله ذات الهدى بحث اولنور سه ده قانون اسلامى ودأب دينى اوزره بحث اولنور بسرف عندى وعقلى قانون ايله بحث اولنور دينندن قانون اسلام قديله فلسفه نك الهيات قسمى علم كلامك تعريفندن خارج قالور .

(٦) عقائد عقيدته نك جميدر . مجرد قلب ايله اعتقادى دينه مقصود اولان احكام دينيه در . اصول عقائد دينور اصول عقائد دن بحث علم كلامه در . بالكز جوارح واعضاء ايله عملى دينه مقصود اولان افعال واحكام دينيه فروع اعمال نسميه اولنور فروع اعمال دن بحث ده علم فقهه در . عقائد دينيه كنديسيله

باختيارهم المحمود الى الخير بالذات وهذا الدين هو الدين الالهى وامامقالتة
المتفكرة من ان الدين هو وصف لازم لحقيقة الانسان لايفك عنها و
يعرف بانه معنى ملهم الى الانسان و عبارة عن معرفته بوجود قوة فوق
الطبيعة تحتاج اليها الطبيعة و هذا المعنى لايفتنف اصله، وانما يفتنك صوره
واشكاله بفروعاته فليس بدين الهى عند اهله بل دين جعلى صنعته للمتفكرة
افكارهم و اهواءهم تليسياً للاديان الحاقة السماوية (٧)
(والبعث الثانى فى موضوعه و هو عندالقدماء ذات الله تعالى اذبعث فى

بيلمسى قيد حيثيتله امور معلومه تك احوال واحكامندن بشقه حيثيتله باحث
اولان علم فقه و سائر علوم علم كلامك مذكور تعريفندن خارج قالور . علم
عقائد، علم كلامده ادله ظنيه به اعتبار يوقدر دلالتى يقينيه در بناء عليه تعريفنده كى
يقينيه قيدى قيد واقميدر .

(٧) دين ذوى العقولى خيره سائق الله تعالىنك وضع ايتديكى احكامندن
عبارت واحكام الهيه تك قلوب انبيايه ايماء وازالنه مستنددر ، حقائق دينيه تك
قلوب انبيايه وحى وازالى طبيعيات وماديات عالمك فوقنده امور واحوال معنويه
جمله سندندر. ماديات كبرى ظاهر حواس ايله كورلنز، يالكز حواسه مستند برهانلر
ايله مؤيد خالص وجدانلر ايله وجودينه حكم اولنور ، وحيك طبيعت وماده
عالمندن مثالى ودها دوضه ريسى نظيرى قلبلريمزه وارد اولان معانى عاليه تك
الهاميدر ، بتون آثار ظاهره فى ماده وطبيعتهم عزو و اسناد وماده ومادياته
وارلقى حصر وقصر ايله ماده تك فوقنده كه موجودات ومعنوياتك نبي وانكارى
مكابره دليلسز حكمدر، اثر عناد اولمقدن بشقه برشى دكلدر، انبياتك دعواى
نبوتلر نبي مصدق دلالتل معجزه ايله ثابت انبيايه واقع اولان وحى وازال حالى دينك
اساسيدر ، وحى وازالسز دين اوله من، وحى وازال اولنان موسى عيسى محمد
(عليهم السلام) كبرى انبياتك دينلرينه دين اطلاق صحيح اولور، علوم وفنون وحكمتده
برجاعتك وباخود بر فردك فكر واجتهاديله رأى وقناعتى دين دكلدر، بلكه رأى
ومذهبيدر بودى دينى ، آراسطودينى ، دين مجوسى ، دين طبيعى دينلنز ،
مذهبلرى دينلور دينلردن هر بردين الهى اصلنده حق ومدتنده معمول بهدر اتباعى